

Taalpunten Nederlands in het netwerk van de Antwerpse bibliotheken

Liesbet Laureyssens, Stad Antwerpen

In Antwerpen wonen meer dan 175 verschillende nationaliteiten. Niet slecht voor een stad met ca. 512.000 inwoners. Samen met Amsterdam/Rotterdam en New York behoort Antwerpen tot de top drie van de steden met het meest aantal nationaliteiten. Elk jaar

komen daar duizenden nieuwkomers bij, maar het aanbod NT2-onderwijs (Nederlands als tweede taal) in Antwerpen kon het tempo niet aan. De openbare bibliotheken van Antwerpen wilden daar in 2008 iets aan doen.

VOORBEREIDEND ONDERZOEK

In 2008 werd aan de hand van gegevens van de Studiedienst voor Stadsobservatie een grondig onderzoek naar de bevolking en de woonplaats van verschillende bevolkingsgroepen in Antwerpen verricht. Uit dit onderzoek is gebleken dat 28 procent van de inwoners van Antwerpen behoort tot een etnische minderheid. In sommige wijken liep dat cijfer zelfs op tot 80 procent. Vaak gaat het om sociale probleemwijken. In 2013 heeft al 42 procent van de inwoners buitenlandse roots; dat geldt ook voor 62,7 procent van de -10-jarigen. Elk jaar arriveren er duizenden nieuwkomers van over de hele wereld. Zo telt Antwerpen intussen meer dan 175 verschillende nationaliteiten.

De bedoeling is uiteraard dat die nieuwkomers zo snel mogelijk integreren en Nederlands leren. Nieuwkomers moeten zich aanmelden in het Atlasgebouw in de

Carnotstraat, bij de dienst Inburgering. Daar wordt ook een taaltest afgenomen door het Huis van het Nederlands. Afhankelijk van hun geletterdheid worden ze doorverwezen naar de Centra voor Volwassenenonderwijs of naar de Centra voor Basiseducatie. In 2008 waren er echter enorme wachtlijsten bij beide centra. Sommige nieuwkomers moesten meer dan een jaar wachten vooraleer ze met een cursus Nederlands konden starten.

Het hoge aantal nieuwkomers en de lange wachtlijsten van het NT2-onderwijs hebben ons ertoe aangezet in de Antwerpse openbare bibliotheek een aangepaste dienstverlening voor anderstaligen en laaggeletterden op te richten. De dienstverlening die we tot dan toe boden, vloedde niet. Taalcursussen voor beginners en handboeken voor docenten stonden door elkaar. Er was geen indeling. Materialen voor inburgering stonden

verspreid over de hele bib in verschillende ZIZO-rubrieken of waren opgesteld in veel te moeilijke taal.

Voorzien in deze dienstverlening op maat van nieuwkomers en laaggeletterden sloot ook perfect aan bij internationale (richtlijnen van de IFLA) en stedelijke trends. De IFLA-richtlijnen vermelden letterlijk dat bibliotheken naast het aanbieden van collectiemateriaal in de taal van het land van herkomst van nieuwkomers, ook het leren van de nationale taal moeten bevorderen door taalcursussen, alfabetiseringssoftware, en inburgeringscursussen aan te bieden.

Het Diversiteitsplan van de stad Antwerpen stelt dat de stad het als haar plicht ziet om iedereen de kans te geven Nederlands te leren en te spreken. Een specifieke dienstverlening op maat van doelgroepen als laaggeletterden,

A

T TAALPUNT NEDERLANDS
INFORMATIEBROCHURE VOOR NT2-LEERKRACHTEN

A

T TAALPUNT NEDERLANDS

WILT U NEDERLANDS LEREN?
Kom dan naar het Taalpunt Nederlands.

VOULEZ-VOUS APPRENDRE LE NEERLANDAIS?
Alors venez au Taalpunt Nederlands.

MÖCHTEN SIE NIEDERLÄNDISCH LERNEN?
Kommen Sie dorthin zum Taalpunt Nederlands.

WANT TO LEARN DUTCH?
Come to the Taalpunt Nederlands.

¿DESEA USTED APRENDER EL NEERLANDÉS?
Veniga al Taalpunt Nederlands.

وإذ في تعلم اللغة النهرلندية
تعال إبن إلى منارة اللغة التي تسمى
Taalpunt Nederlands

“VOOR HET TAALPUNT NEDERLANDS WERD EEN LOGO EN EEN NIEUWE INDELING MET GEKLEURDE SYMBOLEN ONTWORPEN. DE ZIZO-INDELING WAS NAMELIJK VEEL TE RUIM.”

nieuwkomers en anderstaligen wordt daarbij sterk benadrukt. Het cultuurbeleidsplan van de stad Antwerpen sloot hier naadloos bij aan met de opdracht aan de bibliotheek tot uitbouw van een volwaardige dienstverlening op maat van diverse doelgroepen zoals o.a. nieuwkomers en laaggeletterden.

In Vlaanderen bestond er op dat moment in 2008 in de openbare bibliotheken nergens een aangepaste dienstverlening voor anderstaligen. In Nederland daarentegen zijn er in alle grote steden met een multiculturele bevolking (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag ...) sinds het begin van de jaren 2000 inburgeringspunten (NL-pleinen) voor nieuwkomers of Leesen Schrijfpleinen voor laaggeletterden ingericht. Deze inburgeringspunten bieden materialen aan voor nieuwkomers, anderstaligen en laaggeletterden om Nederlands te leren en om in te burgeren. Anders dan bij ons zijn in Nederland nieuwkomers verplicht om te slagen voor een examen inburgering en een examen Nederlandse taal. De Nederlandse openbare bibliotheken hebben daarop ingespeeld.

In 2009 werd in de bibliotheek van Borgerhout een eerste Taalpunt Nederlands als pilootproject opgericht. Na twee jaar volgde een evaluatie en besliste de directie om de Taalpunten Nederlands verder uit te rollen over het netwerk. In december 2012 kwam er een Taalpunt Nederlands in de bibliotheek van Deurne. In maart 2013 volgde het Taalpunt Nederlands in de bibliotheek van Hoboken en sinds begin 2014 beschikt ook bibliotheek Permeke in Antwerpen over een Taalpunt Nederlands.

CONCEPT VAN DE TAALPUNTEN NEDERLANDS

Voor onze Taalpunten Nederlands hebben we ons gedeeltelijk geïnspireerd op de inburgeringspunten in Nederland, wel aangepast aan de Vlaamse situatie. Als benaming kozen we voor ‘Taalpunt Nederlands’ omdat het een neutrale, niet stigmatiserende benaming is. De bedoeling van het Taalpunt is ondersteuning te bieden aan anderstaligen voor Nederlandse taalverwerving en inburgering en ook om hen meer zelfredzaam te maken zodat ze volwaardig

kunnen participeren in onze samenleving. Ook voor laaggeletterden is het Taalpunt geschikt. Mensen die beter Nederlands willen leren lezen en schrijven kunnen voor materialen in het Taalpunt terecht. Het concept van de Taalpunten Nederlands bestaat uit 3 delen: 1) de collectie, 2) het taallab en 3) de projectwerking met partners.

1. De collectie bestaat uit:

- cursussen Nederlands voor beginners, halfgevoorderden en gevorderden
- cursussen Nederlands met steuntalen
- aangepaste grammatica- en spellingsboeken
- NT2-woordenboeken
- materialen voor spreek- en schrijfvaardigheid
- leesboekjes en infoboekjes in eenvoudige taal
- een krant in eenvoudige taal
- luisterboeken
- in het (Zuid-)Nederlands gesproken films

2. Taallab

In de bibliotheek van Borgerhout staan acht laptops met een tiental computerprogramma's en websites om Nederlands te leren. Anderstaligen kunnen drie uur per dag gratis op deze taalcomputers komen oefenen. Ook in Hoboken en Deurne staan computers met websites om Nederlands te leren. Op bepaalde dagen zijn er ook vrijwilligers aanwezig in de Taallabs die de anderstaligen begeleiden als ze niet alleen aan de slag kunnen met de taalprogramma's.

3. Het Taalpunt Nederlands werkt samen met alle mogelijke partners die zich bezighouden met anderstaligen en laaggeletterden zoals de dienst Inburgering, het Provinciaal Documentatiecentrum Atlas (DocAtlas), de Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO's), de Centra voor Basiseducatie, Taaloor, Tweespraak, het Huis van het Nederlands, de Taalgarage, organisatie Recht-Op, het OCMW, de buurthuizen ... Het is de bedoeling dat er samen projecten worden opgezet. Zo zijn al verschillende schrijf-, poëzie- en filmprojecten, auteurslezingen, aangepaste rondleidingen e.a. doorgegaan in de verschillende Taalpunten Nederlands.

HET TAALPUNT NEDERLANDS IN VILVOORDE

Het Antwerpse concept leek ons uiteindelijk een uitstekend alternatief en na overleg met het Huis van het Nederlands en de Provincie Vlaams-Brabant en met de zeer bereidwillige medewerking van de Antwerpse bibliotheken hebben we dat concept dan ook volledig overgenomen.

Wat biedt het Taalpunt

De collectie is niet alleen systematischer ingedeeld, ze oogt bovendien ook veel aantrekkelijker. Dit laatste ervaren wij als heel belangrijk

De bibliotheek Vilvoorde was al geruime tijd bezig met het uitbouwen van een collectie materialen Nederlands voor anderstaligen. Dit werd toen de NT2-collectie genoemd. Tegelijkertijd evolueerde Vilvoorde behoorlijk snel naar een grootstedelijke en dus zeer diverse samenleving. We begrepen dat we als bibliotheek fundamenteel moesten anticiperen op deze evolutie wilden we een belangrijke actor blijven in deze samenleving. Het positief integreren van deze diversiteit was wat ons toen voor ogen stond. En, dat we van een doelgroepenwerking eigenlijk een reguliere werking moesten maken.

Na verloop van tijd merkten we dat de collectie NT2, en de ruimte waarin deze zich bevond, stilaan het fysische centrum werd van onze vernieuwde werking. Onze partners kwamen er materiaal uitzoeken, meer en meer individuele gebruikers kwamen taalcursussen uitlenen, de rondleidingen voor onder andere inburgeraars vertrokken stevast vanuit deze ruimte. Maar we merkten eveneens dat deze groeiende collectie allesbehalve transparant bleek te zijn. Gebruikers, partners maar ook het eigen personeel hadden meer dan eens problemen met het terugvinden van het juiste materiaal.

omdat het op die manier mensen op een aangename manier uitnodigt om gebruik te maken van het materiaal. De oude rekken worden binnenkort, met de steun van de provincie Vlaams-Brabant, vervangen door multifunctionele bibliotheekmeubels. Er worden enkele leestafels bij geplaatst en een drietal computers moeten gebruikers van het TP de mogelijkheid geven om cursussen uit te testen, informatie op te zoeken of taaloefeningen te maken.

In ons Taalpunt vind je onder meer: leerboeken, cursussen (met steuntalen), woordenboeken, docentenhandleidingen, makkelijk-lezen-boeken, luisterboeken, Vlaamse speelfilms, educatief spelmateriaal rond taal en infomateriaal.

Wat willen we met het Taalpunt?

Hoe beter het TP is uitgerust, hoe meer organisaties en individuele gebruikers het TP ook effectief zullen gebruiken. Dit betekent dat door een goed uitgebouwd TP, meer mensen van vreemde afkomst het Nederlands zullen leren, zich zullen informeren over de stad, de provincie, het land waarin ze leven. Het TP heeft dus naast de voor de hand liggende functie mensen het Nederlands te laten aanleren ook een bijzondere emanciperende rol. Omdat wij het TP als de kern beschouwen van onze

interculturele werking, zullen wij het omgaan met diversiteit zeer concreet en zeer actief invullen. Partners zijn: CBE, CVO, OKAN, VDAB, LOP, scholen, gezondheidscentra, Kind & Gezin en de stedelijke diensten.

- Vanuit het TP worden op geregelde tijdstippen verhalen in diverse talen en in het Nederlands voorgelezen.
- Vanuit het TP organiseren we heel wat rondleidingen voor onze partners.
- Omwille van die emanciperende rol moet de collectie ook voldoende maatschappelijk oriënterende publicaties bevatten (bijv. Publicaties van Ella – kenniscentrum gender en etniciteit)
- In de jeugdafdeling wordt een Taalpunt-junior opgericht waarin naast het reguliere taalmateriaal ook een collectie moedertaalboeken wordt opgenomen.
- Taalpunt zal een meertalige folder aanmaken om het concept bibliotheek op een eenvoudige manier uit te leggen.
- Het leren omgaan met andere culturen is een belangrijk cultuureducatief aspect van het TP.

Het is onze uiteindelijke bedoeling dat door de zeer specifieke werking van het TP er meer en meer interetnische contacten zullen plaatsvinden, wat tot gevolg zal hebben dat we in Vilvoorde langzaam maar zeker zullen evolueren naar een *elective of pragmatic diversity* in plaats van naar een *oppositional diversity*. Dit zal de sociale cohesie van de stad ontgensprekelijk ten goede komen.

Frank Verreyken, OB Vilvoorde

Schrijver Kader Abdolah gaf een lezing in de bib van Deurne.

OPSTELLING EN INDELING

De materialen van een Taalpunt Nederlands worden frontaal opgesteld in een flexibel Taalpuntmeubel, (zoals het Makkelijk Lezen Plein-meubilair), dat aangepast kan worden aan de formaten van de verschillende materialen. Het Taalpunt bevindt zich bij voorkeur op een centrale of goed zichtbare plaats in de bibliotheek met een goede bewegwijzering.

Voor het Taalpunt Nederlands werd een logo en een nieuwe indeling met gekleurde symbolen ontworpen. De ZIZO-indeling was namelijk veel te ruim. Taalleermateriaal voor beginners en gevorderden stond door elkaar. Grammaticaboeken voor nieuwkomers stonden bij grammaticaboeken voor docenten. Vlaamse films stonden tussen de andere films, enzovoort. Nieuwkomers die geen Nederlands kennen, vinden er hun weg niet in. Ze kunnen ook vaak de catalogus niet gebruiken en het personeel heeft niet altijd de tijd om materialen verspreid over de hele bibliotheek bijeen te zoeken.

Daarom werd besloten om alle materialen die voor anderstaligen bruikbaar zijn bij elkaar te zetten. We opteerden voor een

radicaal nieuwe indeling van het Taalpunt (los van ZIZO) die grotendeels gebaseerd is op de indeling die ook in DocAtlas wordt gebruikt. Nieuwkomers worden vaak door het Huis van het Nederlands, de Taalgarage en DocAtlas doorgestuurd naar de Taalpunten zodat een uniforme indeling van de collectie wel handig is. Voor de materialen van het Taalpunt werd ook een nieuw plaatskenmerk gecreëerd zodat het duidelijk is in de catalogus waar de werken zich bevinden en om later makkelijker uitleenstatistieken te kunnen trekken.

OPLEIDING

Om gericht advies te kunnen geven aan anderstaligen kreeg het personeel van de Taalpunten een opleiding in Documentatiecentrum Atlas. Zo kregen ze meer expertise en voeling met de verschillende NT2-materialen, en leerden ze de voor- en nadelen ervan kennen. Ook aan het omgaan met anderstaligen en interculturele communicatie werd heel wat tijd gewijd.

COMMUNICATIE VOOR HET TAALPUNT NEDERLANDS

Naast de signalisatie met het nieuwe logo en de nieuwe indeling van het Taalpunt

Nederlands in rubrieken met gekleurde symbolen werden ook affiches in verschillende talen ontworpen om promotie te maken op plaatsen en bij partners waar inburgeraars en anderstaligen komen. Per Taalpunt kwam er ook een folder in verschillende talen. De affiches en folders werden naar alle organisaties die werken met anderstaligen verstuurd met een begeleidende brief over de Taalpunten. Voor NT2-leerkrachten stelden we een brochure op met uitleg over de materialen van de Taalpuntcollectie en de projecten voor anderstaligen in het Taalpunt en de bibliotheek, alsook over het gebruik van de catalogus. Voor de leerkrachten van de CVO's gaven we uiteenzettingen over de Taalpunten Nederlands, hun materialen, hun werking en de mogelijke samenwerking voor projecten.

Op het bibportaal van de catalogus van de Antwerpse openbare bibliotheek is het mogelijk om de plaats en de volledige collectie van het Taalpunt Nederlands te bekijken.

PROJECTEN VAN DE TAALPUNTEN

- In het Taalpunt in Deurne werd in 2012 een project 'levensverhalen schrijven'

opgezet in samenwerking met Creatief Schrijven, CVO Deurne en organisatie 2-spraak. Anderstaligen schreven verhalen over hun land, hun ouderlijk huis, hun familie, keerpunten in hun leven, hun dromen voor de toekomst, enz. Dit resulteerde in een boekje met verhalen van anderstaligen. Ze lazen hun verhalen ook zelf voor op de opening van het Taalpunt Nederlands in de bibliotheek van Deurne in aanwezigheid van Kader Abdolah die er zelf ook een motiverende lezing gaf over de noodzaak om Nederlands te leren.

- Op Gedichtendag brachten anderstaligen van de organisatie 2-spraak Nederlandstalige gedichten voor het publiek in de bibliotheken van Deurne-Noord en Deurne-Zuid. Ze oefenden hier intens enkele maanden aan met vrijwilligers die hun uitspraak bijspijkerden.
- De Taalpunten Nederlands richtten in samenwerking met de buurthuizen en de organisaties Taal-oor en 2-spraak 'samenleesgroepen' op die werken volgens de principes van *The Reader* van Jane Davis. De deelnemers hoeven niets af te weten van literatuur of boekenlezers te zijn. De nadruk ligt op het leesplezier. De begeleider leest hardop een

verhaal voor aan een groepje anderstaligen en daarna praten ze samen over de zaken die hen troffen in het verhaal of over de gedachten en gevoelens in de tekst die ze herkennen in hun eigen leven. Het gaat vooral over het plezier van het voorgelezen worden, het samen delen van boeken, het zelf op verhaal komen en de verbinding die hierdoor in de groep ontstaat. De tekst fungeert als een spiegel voor eigen ervaringen, gedachten en emoties. De bedoeling van de samenleesgroepen van *The Reader* is de mentale weerbaarheid van mensen verhogen en mensen meer greep doen krijgen op het leven rondom hen.

- In de Taalpunten Nederlands vinden ook geregeld lezingen voor anderstaligen plaats van auteurs die boekjes schrijven in eenvoudige taal (*Wablieftreeks* en *Eenvoudig Communiceren*). Marita de Sterck, Do Van Ranst, Rachida Lamrabet, Johan Lambrechts en Siska Goeminne vertelden al over hun boeken en hun schrijfproces.
- Met de dienst Inburgering en het Servicepunt Vrijwilligers van Atlas werd het vrijwilligersproject opgezet waarbij vrijwilligers op bepaalde dagen laaggeletterde anderstaligen begeleiden met taalprogramma's en websites om Nederlands te leren in het taallab van het Taalpunt.
- Op geregelde tijdstippen worden gratis Vlaamse films vertoond voor anderstaligen in het Cultuurcentrum of in de bib. Verschillende cursisten van het CVO, anderstaligen van Tweespraak, Taaloor en de buurthuizen wonen de vertoningen bij en houden daarna een nabespreking van de film met een drankje.
- Er gingen ook muziekovertredens van de Bonski's door, een groep die gespecialiseerd is in het zingen van Nederlandstalige liedjes voor en met anderstaligen.
- Uiteraard zijn er ook speciale rondleidingen voor groepen anderstaligen in de bib en de Taalpunten Nederlands, aangepast aan hun taalniveau.
- In 2014 staat een digital storytelling-project op stapel in de verschillende Taalpunten Nederlands i.s.m. Vorming Plus. Anderstaligen gaan digitale verhalen maken over het nut en de meerwaarde die Nederlands leren voor hen meebracht. Deze zullen later vertoond

worden op schermen in de bib als toeleiding naar de collectie van de Taalpunten Nederlands.

TOEKOMST VAN DE TAALPUNTEN NEDERLANDS

In de Vlaamse bibliotheekwereld is er momenteel interesse om de Taalpunten Nederlands over te nemen, zoals we op onze voorstelling van de Taalpunten Nederlands op twee studiedagen van LOCUS mochten ondervinden. Het concept en de lay-out van het Taalpunt Nederlands van de Antwerpse openbare bibliotheken kan kosteloos overgenomen worden.

Zo lanceerden de bibliotheken van Vlaams-Brabant al hun nieuwe Taalpunten Nederlands in de bibliotheken van Vilvoorde en Liedekerke op 20 november vorig jaar. In 2014 zullen er nog een twintigtal nieuwe Taalpunten Nederlands bijkomen, verspreid over Vlaams-Brabant. Ook de openbare bibliotheek van Turnhout start in het najaar van 2014 een Taalpunt Nederlands op. Het Antwerps provinciaal bibliotheekcentrum wil binnenkort een infosessie organiseren over het Taalpunt Nederlands zodat geïnteresseerde bibliotheken mee in zee kunnen. De werken van het Taalpunt Nederlands zullen ook zichtbaar zijn in de Antwerpse provinciale catalogus door het logo van het Taalpunt Nederlands. Hopelijk volgen nog veel openbare bibliotheken in Vlaanderen hun voorbeeld. ■■